

Izvještaj o radu u 2015. godini

U 2015. godini u organizaciji udruge Drugo more u suradnji s brojnim lokalnim, nacionalnim i međunarodnim partnerima održana su dva festivala (deseto izdanje festivala Moje, tvoje, naše i šesto izdanje Zoom festivala izvedbenih umjetnosti); sedam izložbi u okviru programa Galerija DM; četiri tribine, jedan okrugli stol, pet predavanja, jedan otvoreni razgovor, dvije radionice, predstavljanje projekta Okus doma i pokretanje ciklusa radionica "Maker Space" u okviru programa Refleks. Nastavljeni su projekti Masters and Servers, CORNERS i BalCan Contemporary.

Programe smo redovito najavljivali putem naše internetske stranice i društvenih mreža (Facebook, Twitter), te putem medija. Snimljene video i audio materijale pohranjivali smo na našem Vimeo i Mixcloud profilu, koji nam služe kao online arhiva. U drugoj polovici 2015. godine počeli smo redovito surađivati s nadarenom mladom riječkom fotografkinjom Tanjom Kanazir, čije fotografije s događanja redovito objavljujemo na našoj Facebook stranici i pohranjujemo na Flickr profil, odakle galeriju fotografija povezujemo s pripadajućim tekstom o događaju na našoj internetskoj stranici.

U nastavku slijedi pregled i kratak opis te informacije o posjećenosti i medijskoj pokrivenosti programa Refleks i Galerija DM, festivala Moje, tvoje, naše i Zoom, aktivnosti projekata BalCan Contemporary, Masters and Servers, CORNERS i opis ostalih suradnji.

1. REFLEKS

U sklopu programa Refleks u 2015. godini održano je četiri tribine, jedan okrugli stol, pet predavanja, jedan otvoreni razgovor, dvije radionice, predstavljanje projekta Okus doma, a pokrenut je i program radionica "Maker Space" s ciljem razvoja "uradi-sam" kulture.

Tribine

1. Izazovi obrazovnog sustava

Govornici: Zdravko Popović, Nikola Baketa i Snježana Prijić-Samaržija,
moderator: Davor Mišković

2. Što je to TTIP i zašto se šuti o tome?

Govornici: Andrej Gnezda, Duje Prkut i Hrvoje Radovanović, moderatorica:
Bruna Nedoklan

3. Lijeva kritika civilnog društva

Govornici: Stipe Ćurković, Suzana Kunac i Zdravko Popović, moderatorica: Bruna
Nedoklan

4. Zajedništvo na dokovima: solidarnost na primjeru lučkih radnika i pomoraca

Izlagači: Sindikalisti pomoraca Hrvatske, Luke Rijeka i Luke Koper,
moderatorica: Ana Vračar

Okrugli stol

1. Nejednakost u gradu

U suradnji s Centrom za napredne studije jugoistočne Europe i Sveučilištem u
Rijeci

Gosti: Avner de-Shalit (Jeruzalem), Ognjen Čaldarović (Zagreb), Elvio Baccarini
(Rijeka), moderatori: Nebojša Zelić i Davor Mišković

Predavanja

1. Domenico Quaranta: **Onkraj novomedijske umjetnosti**

2. John Law: **Kako su tajna društva San Francisca zauvijek promijenila način na koji se odrasli igraju**

3. Paolo Pedercini: **Radikalne igre protiv tiranije zabave**

4. James Bridle: **Živjeti u elektromagnetskom spektru**

5. Marina Ivandić i Nikola Ptić: **(Dis)kontinuiteti radničkog organiziranja i metoda borbe od 1990.-2014.**

Razgovor

1. **Bijeg od kuće**

Gosti: Stefanie Wenner, Goran Sergej Pristaš i Thorsten Eibeler,
moderator: Davor Mišković.

Radionice

1. Izvedbeni kolektiv KUD NUM: À la Cart Performance Webshop: **Kako biti dobar**

konzument umjetnosti

2. Grupa Direktna demokracija u školi: Radionica direktne demokracije za srednjoškolce

Predstavljanje projekta Okus doma u Rijeci

Izložba knjige priča i recepata "Okus doma", kulinarska radionica i prezentacija jela

U suradnji s Centrom za mirovne studije i kolektivom Hrana, a ne oružje Rijeka

Ciklus radionica "Maker Space"

Edukativno-radionički program pokrenut s ciljem razvoja "uradi-sam" kulture

Okrugli stol, radionice i tribine, kao i predavanja Paola Pedercinija te Marine Ivandić i Nikole Ptića, održali su se u galerijskom prostoru Filodrammatice. Predstavljanje projekta Okus doma (organizirano u suradnji s Centrom za mirovne studije i riječkim kolektivom Hrana, a ne oružje) i predavanje Jamesa Bridlea održani su u prostorima Omladinskog kulturnog centra Palach. Sve tribine, radionica direktne demokracije za srednjoškolce i predavanje Marine Ivandić i Nikole Ptića odvijali su se u okviru diskurzivnog programa aktivističko-edukativne izložbe "Početnica", koja je treći modul projekta "Kreativne strategije" vizualne umjetnice Andreje Kulunčić. Treba napomenuti da su okrugli stol, predavanja i tribine snimani, a odabrani su objavljeni na našem Vimeo kanalu u obliku video-snimki te na Mixcloud kanalu u obliku podcasta.

1.1. KRATAK OPIS PROGRAMA

Tribina: Izazovi obrazovnog sustava

Datum: 29.10.2015.

Mjesto: Galerija

Tribina Izazovi obrazovnog sustava održana je na dan otvorenja izložbe multimedijalne instalacije "Početnica" u galerijskom prostoru Filodrammatice, a u razgovoru kojeg je moderirao Davor Mišković sudjelovali su Nikola Baketa, član koordinacije GOOD Inicijative koja provodi istraživanje političke pismenosti maturanata u Hrvatskoj, Zdravko Popović iz grupe Direktna demokracija u školi i Snježana Prijić-Samaržija, prorektorica za studije i studente Sveučilišta u Rijeci i redovita profesorica na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci.

Govornici su se osvrnuli na manjkavosti obrazovnog sustava u cjelini, izazove postavljene pred organizacije koje se bave neformalnim obrazovanjem i probleme deficitarnosti u obradi gotovo svih društveno i politički relevantnih tema u školskim programima, osobito u području seksualnosti, nacionalnih manjina i kulturne različitosti, medija, demokracije i ljudskih prava.

Broj sudionika: 30

Tribina: Što je to TTIP i zašto se šuti o tome?

Datum: 17.11.2015.

Mjesto: Galerija

Prva u nizu tribina, koje su se u suradnji s grupom Direktna demokracija u školi pred sam kraj gostovanja multimedijalne instalacije "Početnica" u Filodrammatici održale tri dana zaredom, bavila se kontroverznim Transatlantskim trgovinskim i investicijskim partnerstvom (TTIP), najvećim sporazumom o slobodnoj trgovini u ljudskoj povijesti.

Duje Prkut i Hrvoje Radovanović iz inicijative Zaustavimo TTIP, koja se protivi potpisivanju spomenutog partnerstva zbog posljedica za stanovnike EU i SAD-a, osvrnuli su se na problematiku njegovih stvarnih ciljeva koji podrazumijevaju uklanjanje preostalih prepreka akumulaciji kapitala harmoniziranjem zakonodavstva, što može dovesti do deregulacije i snižavanja standarda s obje strane Atlantika. Andrej Gnezda iz slovenske fondacije Umanotera predstavio je rezultate dviju analiza učinaka TTIP-a koje prognoziraju nepovoljne posljedice za slovensko gospodarstvo. Razgovor je moderirala Bruna Nedoklan.

Posjećenost: 20 gostiju

Tribina: Lijeva kritika civilnog društva

Datum: 18. studeni 2015.

Mjesto: Galerija

Stipe Ćurković iz Centra za radničke studije te Zdravko Popović i Suzana Kunac iz grupe Direktna demokracija u školi ponudili su kritiku i uputili na problematiku suvremenog koncepta civilnog društva, koje često ide u prilog održavanju i produbljivanju postojećih kapitalističkih odnosa. Razgovaralo se o nastanku pojma "civilno društvo" i njegovom shvaćanju od antičkog doba do današnjih dana, kao i o njegovom razvoju na prostoru Jugoslavije 1980-ih godina pod utjecajem novih globalnih društvenih pokreta, te njegovim transformacijama u periodu nastanka suvremene hrvatske države i jačanja neoliberalnih odnosa. Razgovor je moderirala Bruna Nedoklan.

Posjećenost: 20 gostiju

Tribina: Zajedništvo na dokovima: solidarnost na primjeru lučkih radnika i pomoraca

Datum: 19.11.2015.,

Mjesto: Galerija

Posljednju tribinu u okviru programa "Početnice" moderirala je Ana Vračar iz Baze za radničku inicijativu i demokratizaciju (BRID), a o solidarnosti kao temeljnoj vrijednosti sindikalnog djelovanja razgovarali su Drago Jelčić (Lučki slobodni sindikat, Rijeka), Mirko Kronja (ITF, Šibenik) i Mladen Jovičić (Sindikat Žerjavistov Pomorskih Dejavnosti Luke Koper). Radnici i

sindikati u aktualnim uvjetima pronalaze nove načine na koje uspijevaju iskazati solidarnost prema onima koji se upuštaju u industrijske akcije i slične aktivnosti. Inzistiranje na solidariziranju sa srodnim strukama posebno je izraženo u sektoru prometa, gdje se kroz sektorske organizacije nastoji povezati pojedine strukovne sindikate i ukazati na njihove zajedničke interese.

Posjećenost: 20 gostiju

Okrugli stol: Nejednakost u gradu

Datum: 02.11.2015.

Mjesto: Galerija

Na okruglom stolu sudjelovali su Avner de-Shalit (Izrael), profesor na Odsjeku za političke znanosti na Hebrejskom sveučilištu u Jeruzalemu, Ognjen Čaldarović (Zagreb), profesor na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, i Elvio Baccharini (Rijeka), profesor na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci. Razgovor se vodio na engleskom jeziku, a moderirali su Nebojša Zelić i Davor Mišković.

Osnovna tema okruglog stola bila je uočavanje razlika između gradova i država kao političkih i društvenih entiteta, a time i drugačijeg načina promatranja i mjerenja u njima prisutnih činitelja nejednakosti i blagostanja.

Posjećenost: 40 gostiju

Predavanje Domenica Quarante: Onkraj novomedijske umjetnosti

Datum: 22.01.2015.

Mjesto: Galerija

Domenico Quaranta je uvaženi talijanski kritičar i kustos u domeni novomedijske umjetnosti. Redovito objavljuje radove u časopisima *Flash Art* i *Artpulse*, a potpisuje ili je uređivao niz utjecajnih knjiga na temu: *Mediji, novi mediji, post mediji* (2010.), *Umjetnost u vrijeme video igara* (2006.), *U tvom računaru* (2011.), *Onkraj novomedijske umjetnosti* (2013.). Potonju, koja je zapravo nadopunjena verzija knjige iz 2010., predstavio je riječkoj publici u prostoru Filodrammatice 22. siječnja 2015. godine.

Osim što piše, Domenico Quaranta radio je na organizaciji manifestacija "Holy Fire: Art of the Digital Age" u Briselu, "Pixxelpoint" u Novoj Gorici, "RE:akt! | reconstruction, re-enactment, re-reporting" u Bukureštu, Ljubljani, Rijeci i Mariboru, "Playlist" u Gijonu i Briselu te na "Collect the WWWorld: The Artist as Archivist in the Internet Age" u Bresciji i New Yorku. Također je i umjetnički direktor u LINK centru za umjetnost te predaje na Akademiji primijenjene umjetnosti Brera u Milanu, a povremeno i na drugim sveučilištima u Italiji.

Nakon predstavljanja knjige *Onkraj novomedijske umjetnosti* i predavanja na vezanu temu uslijedio je razgovor s gostima, konceptualnim umjetnikom Janezom Janšom te profesorima novomedijske

umjetnosti na Akademiji primijenjene umjetnosti u Rijeci, Nadijom Mustapić i Tomislavom Brajnovićem. U otvorenom razgovoru raspravljalo se o distinkciji novomedijske umjetnosti u odnosu na ostale umjetničke forme, o pitanju recepcije, distribucije takvih umjetničkih radova, o strukturi publike i uopće društvenoj relevantnosti novomedijske umjetnosti, kao i o edukaciji – odnosno kako nekoga naučiti da se bavi novim medijima.

Posjećenost: 30 gostiju

Predavanje Johna Lawa: Kako su tajna društva San Francisca zauvijek promijenila način na koji se odrasli igraju

Datum: 13.03.2015.

Mjesto: velika dvorana Filodrammatice

John Law američki je umjetnik najpoznatiji po svom doprinosu "cultural jammingu", članstvu u "Suicide Clubu", osnivanju Društva kakofonista San Francisca i festivala „Burning man“. U predavanju se osvrnuo na svoj rad od sredine 70-tih godina prošlog stoljeća do danas.

Njegov rad značajno je utjecao na pop-kulturu, umjetnost i aktivizam. Generacijski roman *Fight Club* autora Chucka Palahniuka izravno je inspiriran kakofonistima s kojima je Palahniuk i provodio vrijeme pišući roman. Organizacijska forma festivala „Burning man“ i njegov neonski simbol, kojega je dizajnirao i izradio Law, postali su obrazac koji su slijedili brojni festivali diljem svijeta.

Djelovanje Johna Lawa nije podložno klasifikaciji, a inspiriralo je generacije umjetnika, aktivista i kulturnih radnika. Uglavnom je djelovao u grupama koje su istraživale, a povremeno i slamale granice konformističkog društva. Tražili su maštu i avanturu, međusobno povjerenje izvan okrilja mainstreama. Na zaigran način ometali su propagandu, rugali se simbolima, istraživali urbane prostore kojima je bio zabranjen pristup (poput kanalizacija i mostova). Gradili su nove slobode kroz kaos, zbunjivanjem masa do te mjere da je nekad izgledalo opasno ili neočekivano ludo. Uglavnom bezopasni, često van zakona, kakofonisti su uvijek zabavni.

Video zapis ovog predavanja, uređen i montiran od strane riječke udruge Filmaktiv, dostupan je na našem Vimeo profilu.

Posjećenost: 80 gostiju

Predavanje Paola Pedercinija: Radikalne igre protiv tiranije zabave

Datum: 14.5.2015.

Mjesto: Galerija

Paolo Pedercini je dizajner igara, umjetnik i edukator, koji trenutno živi u Pittsburghu.

Molleindustria je njegov projekt unutar kojeg se bavi kreiranjem video igara, u svrhu prisvajanja gaming kulture i radikalizacije popularne kulture. Od 2003. godine Molleindustria proizvodi "homeopatske preparate za idiotsku mainstream zabavu" u formi slobodnih, kratkih online igara, poput satiričnih poslovnih simulacija, refleksija o radu i otuđenju, te teorijskih, politički nekorektnih i pseudo igara.

U predavanju je Pedercini predstavio svoj dugogodišnji rad, koji se kreće u prostoru između digitalne umjetnosti, dizajna igara, medijskog aktivizama, akademskog djelovanja i internet folk arta, a mjesec dana nakon spomenutog predavanja, u okviru programa Galerija DM ugostili smo interaktivnu izložbu njegovih video igara *Molleindustria – All Work, No Play*. Njegove su igre izazvale veliku pažnju javnosti i medija, te pozitivne reakcije u svijetu igara i umjetnosti.

Posjećenost: 15 gostiju

Predavanje Jamesa Bridlea: Živjeti u elektromagnetskom spektru

Datum: 15.10.2015.

Mjesto: Omladinski kulturni centar Palach

James Bridle bavi se načinima na koje digitalni i umreženi svijet prodire u onaj fizički, te istraživanjem aspekata zapadnjačkog sigurnosnog aparata koji obuhvaća mjere poput korištenja bespilotnih letjelica i deportacije tražitelja azila. Njegovi tekstovi o književnosti, kulturi i mreži objavljuvani su u časopisima i revijama kao što su *Wired*, *Domus*, *ICON*, *The Atlantic*, *The New Statesman*, *Matter*, itd., a također je i stalni kolumnist *The Observera*. Svoja umjetnička djela i instalacije izlagao je diljem Europe, Sjeverne i Južne Amerike, Azije i Australije. Za svoj rad dobio je priznanja na Ars Electronici i Japanskom festivalu medija, a njegove instalacije i umjetničke radove naručuju razne organizacije među kojima su Artangel, Mu Endhoven, Istanbulski bienale dizajna i galerija Corcoran (Washington, DC).

Bridle je također poznat po osmišljavanju istraživačkog projekta "Nova estetika", koji je pokrenuo rasprave i nastanak kreativnih radova u polju različitih disciplina, nastavljajući poticati kritičke i umjetničke odazive. Magistrirao je na University College London na području računalnih i kognitivnih znanosti, specijalizirajući se za polje lingvistike i umjetne inteligencije. Londonski Evening Standard 2007. godine proglasio ga je jednim od tisuću najutjecajnijih ljudi u Londonu, a časopis *Wired* uvrstio ga je među sto najutjecajnijih osoba u Europi 2015. godine.

U predavanju prethodno održanom na 10. berlinskoj konferenciji re:publica, koja slovi za jednu od najvećih i najzanimljivijih konferencija o digitalnoj kulturi na svijetu, Bridle je između ostalog raspravljao o utjecaju suvremenih tehnologija na promjene u poimanju granica, graničnih područja, ljudskih prava i državljanstva. Pitanje državljanstva, koje predstavlja nečije pravo na posjedovanje prava, naišlo je na značajne modifikacije otkad smo postali stanovnicima ogromnog i teško spoznatljivog sustava kao što je mreža. Korištenje tehnologija u svrhu rastezanja i redefiniranja granica naselilo nas je u elektromagnetski spektar, "bezgraničnu zonu koja je zapravo jedna beskrajna granična zona, koja zakonodavstvima dopušta slobodnu igru nad fiksnim, fizičkim tijelima".

Prije predavanja, koje je dostupno u video formatu na našem Vimeo profilu i u zvučnom obliku na našem Mixcloud kanalu, Bridle je gostovao na HR Rijeci gdje je dao intervju.

Posjećenost: 70 gostiju

Predavanje Marine Ivandić i Nikole Ptića: (Dis)kontinuiteti radničkog organiziranja i metoda borbe od 1990.-2014.

Datum: 4.11.2015.

Mjesto: Galerija

Predavanje je održano u sklopu edukativno-aktivističke multimedijalne instalacije "Početnica", u suradnji s Bazom za radničku inicijativu i demokratizaciju (BRID).

Marina Ivandić predstavila je analizu radničkog organiziranja i metode borbi u razdoblju od raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije do današnjih dana. Marina Ivandić i koautor istraživanja Igor Livada, u svojoj analizi kao indikatore uzimaju određene prakse organizacije i metode te prate njihov razvoj kroz promjene ekonomskog i političkog konteksta (ratne godine, desetogodišnja vlast HDZ-a, zatim dolazak SDP-a i liberalne demokracije).

Na predavanju su između ostalog iznesena iskustva o zauzimanju poduzeća kao metode borbe, stožerima za obranu poduzeća te sudjelovanju udruga civilnog društva u radničkim borbama. Kao jedan od rezultata umrežavanja civilnog društva sa sindikatima nastale su novine RAD., novine o radnim pravima i suradnji, kao pokušaj da se o radu i radnicima progovori iz pozicije koja ne reproducira dominantne prikaze rada uspostavljene u mainstream medijima, već da o radu i sindikalnom organiziranju govore i pišu oni kojih se to najviše tiče – radnici i radnice. Spomenute novine predstavio je Nikola Ptić.

Posjećenost: 25 gostiju

Razgovor: Bijeg od kuće

Datum: 17.04.2015.

Mjesto: Galerija

Razgovor se vodio na temu umjetničkih praksi koje izmiču prezentacijskim konvencijama. U razgovoru su sudjelovali Stefanie Wenner, Goran Sergej Pristaš i Thorsten Eibeler, a moderirao je Davor Mišković.

Zapadna civilizacija je umjetnicima namijenila posebne kuće u kojima će izvoditi ili pokazivati svoje radove. U tim kućama vladaju pravila, konvencije prezentacije koje određuju estetski objekt, koje određuju što je to umjetnički rad. No, ponekad komfor kuće izaziva nelagodu, stvara se potreba da se izađe van i učini nešto drukčije, da se pobjegne od roditeljskih pravila. Povijest umjetnosti je povijest ovih izlazaka i stvanja novih struktura. Umjetnici, bjegunci, koji sudjeluju u

ovom razgovoru svoja znanja i umijeća primjenjuju na stvaranje specijalne i temporalne organizacije koja predstavlja odmak od konvencionalnih očekivanja. Tako stvaraju okvir drukčijeg razumijevanja između izvođača i publike. Kako i zašto to rade, bila je tema ovog razgovora.

Posjećenost: 25 gostiju

Radionica Nine Jan i Urše Sekirnik (izvedbeni kolektiv KUD NUM): À la Cart Performance Webshop: Kako biti dobar konzument umjetnosti

Datum: 9.10.2015.

Mjesto: velika dvorana Filodrammatice

Dvije mlade slovenske umjetnice i pokretačice izvedbenog kolektiva KUD NUM – Nina Jan i Urša Sekirnik – 2014. godine otvorile su potpuno funkcionalnu internetsku trgovinu performansa (a-la-cart.com), na kojoj potencijalni konzumenti umjetnosti mogu pregledati njihovu umjetničku ponudu, iznesenu u formi kratkih poglavlja. Na spomenutoj web-stranici moguće je odabrati željena poglavlja te od njih sastaviti i naručiti predstavu, koju bi umjetnice potom izvele uživo na zatraženom mjestu u predloženo vrijeme.

Njihov projekt À la Cart Performance Webshop bio je eksperiment kojim su željele provjeriti što se događa kad se izvedbena umjetnost dovede u kombinaciju s platformom internetske trgovine. Radionica “Kako biti dobar konzument umjetnosti” proširenje je spomenutog projekta, s primarnim fokusom na koncept konzumenta umjetnosti.

Radionica je organizirana u sklopu gostovanja izvedbenog kolektiva KUD NUM, koji je svoj projekt À la Cart Performance Webshop u Rijeci također predstavio istoimenom izložbom, kao i predstavom sastavljenom od poglavlja odabranih javnim pozivom i glasovanjem publike na Facebook stranici Drugog mora od kraja srpnja do početka rujna ove godine.

Nakon prezentacije projekta okupljenima na radionici, povela se rasprava o odnosu umjetnosti i konzumerizma te o odgovornostima i očekivanjima konzumenata, a potom i o relevantnim temama koje bi umjetnost trebala naznačavati te o društveno relevantnim temama koje bi umjetnici trebali isticati. Nakon toga su polaznici radionice ispuniti obrazac za À la Cart Performance Webshop Custom Made poglavlje, u kojem su mogu sami predlagati strukturu, temu i ostale elemente “po narudžbi” kreiranog poglavlja. Namjera toga je uspostaviti i provjeriti koje su to relevantne teme koje bi umjetnost trebala naznačavati prema mišljenju njezinih konzumenata. Svoje su narudžbe sudionici potom predstavili ostalima, nakon čega je uslijedio razgovor o njihovim očekivanjima, o interpretaciji i očekivanjima samih umjetnika, te o financijskim i drugim ograničenjima umjetničke stvarnosti.

Radionica nije naišla na velik odaziv i zainteresiranost javnosti.

Broj sudionika: 5

Radionica grupe Direktna demokracija u školi: Radionica direktne demokracije za srednjoškolce

Datum: 30.10.2015.

Mjesto: Galerija

U okviru aktivističko-edukativne instalacije "Početnica", u Filodrammatici je održana Radionica direktne demokracije za srednjoškolce koju su vodili članovi grupe Direktna demokracija u školi, Zdravko Popović i Bruna Nedoklan. Direktna demokracija u školi je neformalna grupa aktivistica i aktivista različitih dobi i stručnih profila, osnovana krajem 2011. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Proizašla je iz studentskih gibanja 2009. godine, koja su iznjedrila koncept direktne demokracije te ga zagovarala i popularizirala u javnim raspravama i društvu općenito.

Radionica je kretala od premise kako je najveći izazov u približavanju materije polaznicima prvenstveno nedostatak predznanja o temi direktne demokracije. Taj je termin prije aktiviranja direktno-demokratskih inicijativa bio u Hrvatskoj uglavnom nepoznat. Analizom predstavničko-demokratskog sustava i ukazivanjem na njegove nedostatke priprema se podloga za prikaz direktno-demokratskog sustava. Dio radionice bio je posvećen raspravi među sudionicima radi definiranja eventualnog zajedničkog interesa polaznika radionice, na osnovu kojeg bi se mogli direktno-demokratski organizirati.

Na radionici su sudjelovali učenici Prve riječke hrvatske gimnazije.

Broj sudionika: 15

Predstavljanje projekta Okus doma u Rijeci

Datum: 17.6.2015.

Mjesto: Omladinski kulturni centar Palach

Od 15. do 21. lipnja, Centar za mirovne studije s partnerima organizirao je drugi po redu Tjedan izbjeglicaMA, obilježavajući ga nizom društveno-političko-kulturnih događanja. Događaji koji su se održali u Rijeci, Kutini i Zagrebu propitivali su položaj izbjeglica u odnosu na njihovo prihvaćanje od strane hrvatskoga društva, stvarajući međukulturalne veze kroz medij kulinarske razmjene. U okviru toga, CMS i Drugo more su, u suradnji s riječkim kolektivom Hrana, a ne oružje, u prostoru riječkog Omladinskog kulturnog centra Palach predstavili izložbu istraživačko-gastrološko-kulturnog projekta Okus doma, koji je nedavno došao u središte hrvatske javnosti uspješnom provedbom crowdfunding kampanje prikupljanja donacija za pokretanje cateringa. Taj se eksperimentalni projekt temelji na razmjeni životnih priča te kulinarskih umijeća izbjeglica i ljudi iz Hrvatske, upoznavajući nas s kulturnim, običajnim i društvenim porijeklom izbjeglica u Hrvatskoj, bilježenjem njihovih sjećanja na dom te mirisa i okusa njihove kuhinje.

Izložba je bila popraćena degustacijom raznolikih jela koja su na radionici zajedničkom suradnjom i razmjenom iskustava pripremiti kolektivi Okus doma iz Zagreba i Hrana, a ne oružje iz Rijeke. Cijeli je događaj trebao završiti besplatnim koncertom kosovskog benda Gypsy Groove, koji je prema odazivu korisnika na našoj Facebook stranici trebao biti posjećen u velikom broju. No, s

obzirom na to da članovi benda nisu uspjeli dobiti vizu za Hrvatsku, koncert je otkazan. Usprkos tome, izložba i degustacija jela bili su izuzetno dobro posjećeni.

Posjećenost: 80 gostiju

Ciklus radionica "Maker Space"

Nakon *Playful Hardware* radionice koja je bila održana u srpnju 2014. godine i koja je bila namijenjena svima koji žele upoznati osnove rada Arduino open source mini računala (alat za kreiranje i generiranje interaktivnih audio i video umjetničkih instalacija), s njezinim voditeljem Gianfrancom Mirizzijem pokrenuli smo u listopadu 2015. godine edukativno-radionički program "Maker Space", sa svrhom omogućavanja radnog i istraživačkog prostora u redovitim terminima pojedincima zainteresiranima za DIY (uradi-sam) i DIWO (uradi-s-drugima) kulturu, MAX/MSP programski jezik, platformu Arduino, robotiku i razne druge teme iz polja elektronske i digitalne tehnologije.

Plan je da se radionički program održava kontinuirano, u svrhu čega je dio uredske prostorije Drugog mora prenamijenjen u radni prostor. Sudionici programa različitih su profesija i interesa, te se među njima nalaze umjetnici, dizajneri, audio inženjeri, informatičari, stručnjaci iz područja filma, arhitekti, ali i entuzijasti koji su se okupili s ciljem razmjene znanja iz različitih područja. Pritom im je svima zajednički interes za stvaranjem i poboljšanjem uređaja ili svakodnevnih uporabnih predmeta, čijim se hakiranjem i modificiranjem mijenja ili poboljšava njihova funkcija. Razmjena znanja među sudionicima odnosi se na različite vještine - od učenja osnova elektronike i tehničke kulture do razmjene znanja u kompleksnim programima (MAX/MSP) ili složenih hardverskih zadataka poput slaganja vlastite besplitone letjelice.

Gianfranco Mirizzi vizualni je umjetnik iz Italije koji živi i radi u Rijeci. Diplomirao je arhitekturu na I.U.A.V. Università di Venezia, u Italiji. Nakon što je radio kao arhitekt u Italiji, Hrvatskoj i Crnoj Gori, magistrirao je Imaging and Digital Arts; Master of Fine Arts Program na Sveučilištu Maryland u Baltimoreu, u SAD-u. Na UMBC-ju radio je pri centru za istraživanje novih tehnologija i medija, te vodio brojne projekte koji su se bavili urbanim temama i temama društva. Izlagao je u Baltimoreu, Towsonu, Salisbury-ju (Maryland, SAD) i sada u Rijeci.

Medijska pokrivenost i povratne informacije

Predavanja, okrugli stol, radionice i tribine programa Refleks bili su redovito najavljavani od strane Novog lista, portala Moja Rijeka, Korzo.net, Culturenet, Kulturpunkt, H-Alter, Rijeka Klik, Teklić i sličnih. Neki su u obliku video zapisa pohranjeni na portalu Moja Rijeka, kao i na našem Vimeo profilu koji nam služi kao video arhiv i platforma pomoću koje na društvenim mrežama dijelimo naše video materijale. Isto tako, zvučne zapise odabranih predavanja, okruglih stolova i tribina pohranjujemo na našem Mixcloud profilu.

U suradnji s lokalnim radijskim i televizijskim postajama, poput Radija 051 i RITV-a, neka od događanja najavljavana su telefonskim uključivanjem u radijski program ili putem unaprijed

snimljenih video priloga. O problematici migracija i pograničnih zona u eri interneta, s Jamesom Bridleom je razgovarala Tajana Petrović Čemeljić u eteru Radija Rijeke, a cijeli se intervju može pronaći na web stranici radija u tekstualnom i zvučnom obliku, kao i na našem Mixcloud profilu. Isto vrijedi i za razgovor s Ninom Jan i Uršom Sekirnik iz izvedbenog kolektiva KUD NUM, koje su također na Radiju Rijeci dale intervju.

Informacije o sadržaju programa objavljivali smo na našoj službenoj web stranici te Facebook i Twitter profilima, a one su zatim bile dijeljene kroz kanale Studentskog kulturnog centra, SU Molekula, Pogona iz Zagreba, Info-centra za mlade, Omladinskog kulturnog centra Palach, Aksiome iz Ljubljane, Inicijative Kulturalnih studija IKS, Prostora Plus, te kroz ostalu mrežu suradnika i zainteresiranih korisnika. Najave radionica, predavanja i tribina dijeljene su i putem Facebook evenata.

S obzirom na tešku teorijsku podlogu koja je često okosnica Refleks programa, smatramo da je ona programom dobro približena zajednici što je rezultiralo njenim konkretnim daljnjim angažmanom i novom suradnjom s Drugim morem.

2. GALERIJA DM

U 2015. godini u Galeriji Drugo more, koja se nalazi u samom centru grada u zgradi Filodrammatice (Korzo 28), održali smo sedam novomedijskih izložbi, i to redom:

- 1) Ivo Vičić – Trag u vremenu
- 2) Saša Spačal, Mirjan Švagelj, Anil Podgornik – Myconnect
- 3) Molleindustria – All Work, No Play
- 4) Sašo Sedlaček – Supertrash
- 5) KUD NUM – À la Cart Performance Webshop
- 6) Andreja Kulunčić – Kreativne strategije: Početnica
- 7) Igor Eškinja – Povratak istoga

te nekoliko programa koji su se uklopili u galerijski sadržaj. Detaljnije o izložbama u nastavku teksta.

U prostoru Galerije također smo u ožujku predstavili međunarodni projekt CORNERS, inovativnu europsku platformu za umjetničku produkciju, prezentaciju radova i razvoj publike, pri čemu su se slična događanja istovremeno održala u drugim gradovima koji su uključeni u projekt, poput Stockholma, Donostije / San Sebastián, Newcastle upon Tynea, Ljubljane, Zagreba, Beograda, Gdańska i Barija. Galerija je na tjedan dana u srpnju bila i mjestom rada četvorice CORNERS umjetnika koji su tijekom rezidencijalnog boravka u Rijeci razvijali projekt "Games" (kasnije preimenovanog u "Playground") i svoje rezultate u konačnici neformalno predstavili publici. Galerija je u travnju poslužila i kao prostor diskurzivnog dijela programa ovogodišnjeg festivala Moje, tvoje, naše. U svibnju je u Galeriji održana konferencija za novinare na kojoj je međunarodni program Unicult 2020, a održali su se i drugi programi u organizaciji udruge Prostor plus i Saveza udruga Molekula.

Posjećenost

Na otvorenja izložbi prosječno dolazi između 50 i 70 posjetitelja, a nakon toga izložbe u prosjeku posjećuje od sto do dvjesto ljudi po izložbi. Svaka je izložba generirala drukčiji profil publike, a brojni nedirektno povezani sadržaji koji su se zbivali oko Galerije (u dvorani Filodrammatice) poput npr. radionica Filmaktiva, edukacijskog programa, radionica i predstava Prostora Plus, Women in Jazz festivala, te tribina i filmskih projekcija koje su organizirale razne udruge u kulturi, donijele su Galeriji više "slučajnih" posjetitelja koji su pronašli onda i razlog za tamo se zadržati. Galerija je ujedno postala i mjesto neobaveznog druženja uz umjetničke radove.

2.1. KRATAK OPIS PROGRAMA

Ivo Vičić: Trag u vremenu
12.2.2015. - 28.2.2015.

Ivo Vičić bavi se snimanjem zvuka, zvučnim instalacijama, autorskom glazbom i produkcijom. Ideja njegove zvučne instalacije "Trag u vremenu" bila je sagledati riječku industrijsku baštinu u sadašnjosti, kroz prošlost. Prikaze aktualnih motiva industrijskih kompleksa kao gradskih cijelina praćeni su reprodukcijom zvučnih zapisa snimljenih na istim lokalitetima u vrijeme veće industrijske aktivnosti. Industrijskim motivima suprotstavili su se motivi mikrolokaliteta Žakalj u kanjonu Rječine, nekad moćnog industrijskog pogona nadomak grada, a danas potpuno prirodom osvojenog mjesta. Motivi Žaklja podsjećaju na monumentalnu industrijsku prošlost grada, ali i prolaznost industrije koja pregažena vremenom postaje suvišna i čiji se relikti stapaju u pejzaž. Na taj se način stvaraju reciklirane post-industrijske zone te mjesta simbioze žive tvari i nekadašnjeg industrijskog artefakta. Zvučnu instalaciju sačinjavale su snimke "uhvaćene" na magnetnim trakama poslaganima na ploči u nasumičnom redosljedju, a prolaskom magnetnog čitača pobuđivao se zapis i time nakratko u život vraćao pohranjeni zvuk. Delikatni magnetni zvučni zapisi, u formi čestica magnetnog oksida sličnih željeznoj hrđi, pohranili su zvuk industrijskih pogona, dizalica, lokomotiva ili brodskih sirena – karakterističnu zvučnu sliku Rijeke, zvučnu sliku koja polako nestaje.

Saša Spačal, Mirjan Švagelj, Anil Podgornik: Myconnect
5.3.2015. - 20.3.2015.

Multimedijalna bio-instalacija "Myconnect" projekt je slovenskog tima kojeg čine novomedijska umjetnica Saša Spačal, doktor biomedicine dr. Mirjan Švagelj i DIY entuzijast Anil Podgornik. Instalaciju, koja je nastala na temelju ideje transgresije ljudske vrste kroz njezino povezivanje s drugim vrstama na perceptivnoj i fiziološkoj razini, čini kapsula koja putem osjetilnih podražaja posjetitelje dovodi u svojevrsno stanje simbioze s gljivom. Ljudski živčani sustav integrira se u sučelje koje povezuje čovjeka i micelij gljive putem otkucaja srca, a oscilacije micelija nastale električnim otporom korespondiraju otkucajima srca, stvarajući hibridno iskustvo koje se zvukom, svjetlom i dodiranjem prenosi natrag do ljudskog tijela. Kao poveznica između vrsta koja stvara iskustvo simbiotske međuovisnosti, "Myconnect" propituje antropocentričnu, arbitrarnu i biopolitičkim interesima pokretanu podjelu između prirodnog, humanoidnog i tehnološkog. Rezultat ulaska u "Myconnect" je namjerna izdvojenost tijela od okoliša kako bi se simbiotski odnos učinio vidljivim, haptičkim i čujnim: totalna osjetilna imerzija tijela koje je u kapsuli izolirano poput neke mikrobiološke strukture u laboratoriju.

Molleindustria – All Work, No Play
11. 6. 2015. – 21. 06. 2015.

Molleindustria je projekt talijanskog dizajnera videoigara Paola Pedercinija koji od svojeg nastanka 2003. godine slovi za jednu od istaknutijih pojava na indie gaming sceni, kao i jednu od rijetkih čije su videoigre bile predmetom zanimanja tisuća gamera, istovremeno aktivistima služile kao sredstvo boljeg približavanja i lakšeg cirkuliranja određenih tema, te se ujedno u umjetničkim krugovima prikazivale kao forma angažirane interaktivne medijske umjetnosti. Molleindustria se

kreće u prostoru između digitalne umjetnosti, dizajna igara, medijskog aktivizima, akademskog djelovanja i internet folk arta. Na izložbi "All Work, No Play", koja je unutar projekta Masters & Servers organizirana u suradnji s ljubljanskom Aksiomom i sveučilištem za primjenjene znanosti FH Joanneum iz Graza, bio je predstavljen izbor igara koje se bave temama i problematikom rada u suvremenom globaliziranom i tehnologiziranom društvu.

Sašo Sedlaček – Supertrash

11.9.2015. - 26.9.2015.

Od 2001. godine slovenski umjetnik Sašo Sedlaček razvio je bogati korpus radova koji se u prvom redu temelji na teorijama o zbrinjavanju otpada te korištenju i ponovnoj upotrebi jeftinih tehnologija i otpadnih materijala. Njegovi praktični i šaljivi radovi posljedica su subverzivnog recikliranja znanstvenih, pravnih ili tehnoloških činjenica te upošljavanja "učini sam" metoda. Organizirana u sklopu projekta Masters & Servers u suradnji s Aksiomom iz Ljubljane i Link Art Centerom iz Brescie, izložba "Supertrash" objedinila je izbor najznačajnijih projekata koje je Sedlaček ostvario u posljednjih desetak godina.

KUD NUM – À la Cart Performance Webshop

10.10.2015. - 24.10.2015.

Dvije slovenske umjetnice i osnivačice multidisciplinarnog umjetničkog kolektiva KUD NUM iz Škofje Loke, Nina Jan i Urša Sekirnik, pokrenule su 2014. godine projekt À la Cart Performance Webshop, internetsku trgovinu performansa koja slijedi logiku naručivanja jela s à la carte jelovnika. Korisnici na njihovoj internetskoj stranici mogu pogledati ponudu sastavljenu od niza relativno kratkih scenskih izvedbi, odabrati željena poglavlja i od njih kreirati narudžbu, te poslati zahtjev i naručiti živu izvedbu performansa. Umjetnice svojim radom pritom problematiziraju položaj umjetnika u razdoblju post-fordizma te nastoje potaknuti publiku na aktivno i odgovorno sudjelovanje u procesima umjetničke kreativnosti.

Nakon što je od srpnja do rujna korisnicima društvenih mreža bio upućen javni poziv za glasovanje i odabir poglavlja od kojih bi se sastojala izvedba, Sekirnik i Jan su 10. listopada u prostoru Filodrammatice izvele performans pred riječkom publikom. Istog je dana u Galeriji otvorena izložba koja je posjetiteljima pomoću različitih predmeta, fotografija, zapisa i video snimki pobliže predstavila cijeli projekt.

Andreja Kulunčić: Kreativne strategije – Početnica

29.10.2015. - 20.11.2015.

Multimedijalna edukativno-umjetnička instalacija "Početnica" treći je modul projekta "Kreativne strategije" suvremene vizualne umjetnice Andreje Kulunčić, koja uspostavljanjem vlastitih interdisciplinarnih mreža doživljava svoj umjetnički rad kao istraživanje, proces sukreiranja i samoorganizacije. U projektima koje umjetnica pokreće propituju se različiti aspekti društvenih odnosa i društvene prakse, te se uspostavlja dijalog s različitim publikama i suradnja na

kolektivnim projektima. Instalacija koja je bila izložena u Galeriji je kolektivnog autorstva te funkcionira kao alat interakcije koji sadrži pojmovnik, kartu svjetskih primjera promjena, zbirku angažiranog video-materijala, arhivu dosadašnjih radničkih borbi i literaturu iz područja direktne demokracije, sindikalizma, feminizma, teologije oslobođenja, prava na grad, održivog življenja i angažirane umjetnosti. Pokretačka ideja "Kreativnih strategija" mogućnosti su zajedničkog djelovanja na široj platformi kroz suvremenu umjetnost, aktivizam i edukaciju. Umjetnost se pritom koristi kao ishodišna točka, a predstavljanje kroz izložbe i popratne aktivnosti kao moguće mjesto kritičke pedagogije u kojoj umjetnost nije isključivo sredstvo reprezentacije već i povezujuća sila sposobna mobilizirati ideje, otvoriti diskusiju i potaknuti djelovanje.

Igor Eškinja: Povratak istoga **27.11.2015. – 11.12.2015.**

Rad riječkog umjetnika Igora Eškinje "Povratak istoga" atmosferska je i apstraktna video instalacija s prizorima mračnog prostora koji povremeno i u sporadičnom ritmu postaje vidljivim. Koristeći vizualnost medijskih pojava poput televizijskog programa, izložba se bavila krajnjom točkom dosega masovnih medija informiranja, odnosno protokom svjetlosti u fizički prostor. U situaciji u kojoj je medijima informiranja zakinut informacijski element, oni postaju žaruljama koje sporadično emitiraju svjetlost nevezanu za samu informaciju, već uvjetovanu logikom montaže i izmjene slika.

Izložba je polazila od izložbe "Glagoljica" koju je osmislio profesor Branko Fučić i čiji je postav dizajnirao arhitekt Igor Emili, a koja je u prostoru Sveučilišne knjižnice u Rijeci otvorena davne 1968. godine ostavši gotovo nepromijenjenom do današnjih dana. Prateći razvoj glagoljičnog pisma te prikazujući brojne klesane i tiskane artefakte, ta izložba svjedoči o singularnosti lokalne kulture, pri čemu su uz neke iznimke svi eksponati kopije, zbog čega se može reći kako se radi o izložbi koja je u svojoj izvedbi reproduktivna. Zamrznuta u vremenu i zasigurno nadživjevši velik broj svojih prvih posjetitelja, spomenuta je izložba u Eškinjinoj video instalaciji postala pozadinom kojoj se suprotstavila kratkotrajna forma televizijske slike. Posjetitelji su imali priliku vidjeti izložbu uronjenu u mrak isključivo pomoću kratkotrajnih bljeskova svjetlosti koja dolazi s ekrana i koja reproducira medijsku sliku. Reproducirajući povijesni materijal, instalacija je postala reprodukcijom prostora, ali i reprodukcijom medijskog materijala koji ju je činio vidljivom.

Medijska pokrivenost i povratne informacije

Medijski su izložbe bile redovno najavljivane i pokrивane od strane Novog lista i u njemu postojeće rubrike Informator, te portala Moja Rijeka u obliku osvrtu popraćenog video prilogom. Najave izložbi redoviti su dio sadržaja stranice Visit Rijeka (službeni portal Turističke zajednice Grada Rijeke) te portala Kulturpunkt.hr, H-Alter, Korzo.net, Rijeka Klik i Culturenet. Osim navedenog, između ostalih su nas najavljivali i pratili portali Vizkultura, Teklić, Croportal, Vox Feminae, Najnovijevijesti, Vijesti.hr, Whereevent, Monitor, X-ica, Info portal za mlade, portal za kulturu jugoistočne Europe SEcult, te televizijske postaje RITV i Kanal Ri. Radio 051 redovito je telefonskim putem u eter uključivao sugovornike iz Drugog mora u svrhu najave i razgovora o

programu, dok su gostujući umjetnici u nekoliko navrata gostovali na Radiju Rijeci, pri čemu su napravljeni intervjui osim u radijskoj emisiji bio objavljeni na internetu u formi audio snimke i transkribiranog teksta. Vijesti o izložbama i sadržajima dijeljene su i putem naših službenih Facebook i Twitter profila, po mrežama Studentskog kulturnog centra, SU Molekula, raznih medija, studentskih udruga, suradnika i izlagača iz zemlje i regije, s dobrim odjekom i interesom i nakon samog otvorenja. Sami izlagači, koji su i sami postali česti posjetitelji i gosti programa Galerije, privukli su i podijelili s Drugim morem dio svoje interesne skupine i publike.

3. FESTIVAL "MOJE, TVOJE, NAŠE": MREŽA

Deseta po redu manifestacija Moje, tvoje, naše održala se od 23. do 25. travnja. 2015. godine, s tim da je izložba ostala otvorena do 14. svibnja 2015. Manifestacija se održavala u prostorima Filodrammatice (Korzo 28), Muzeja moderne i suvremene umjetnosti (Dolac 1) i Omladinskog kulturnog centra Palach (Kružna 8) u Rijeci.

Program desetog izdanja festivala bavio se temom mreže, što je izraz za strukturu koja se sastoji od čvorišta i bridova, i koja predstavlja ključni oblik organizacije suvremenog života. Dok su u 20. stoljeću prevladavale metafore mehaničkog i organskog, danas je dominantna metafora mreže, a tu je promjenu pratio optimizam moguće izmjene same društvene stvarnosti, odmak od hijerarhija i stvaranje egalitarnijeg društva. Ipak, pokazalo se da je društvena stvarnost oblikovana tom novom strukturom s vlastitim oblikom kontrole, kao i da decentralizacija ili idologija roja ne predstavljaju vrijednost po sebi, nego mehanizam koji je podjednako pogodan ratovanju, marketingu, terorizmu, aktivizmu, potčinjavanju i prisili. Karakteristična za mrežu je činjenica da se ne može uprijeti prstom u neki centar moći, ona predstavlja sustav koji se čini izvan dosega ljudskih moći poimanja i utjecaja, koji paralizira ljudsko nastojanje za društvenom promjenom. Usprkos tome, rađaju se novi pokreti koji otpor provode kroz samu mrežu i stvaraju nova bojna polja političke borbe, a u tom asimetričnom konfliktu, koji još uvijek traje, na jednoj strani stoje zviždači, hakeri, aktivisti, a s druge moćna armija korporacija i vlada. Naš ovogodišnji program donio je fragmente kojima smo nastojali obogatiti metaforu mreže pomoću koje spoznajemo svijet, a uključivao je sljedeće aktivnosti:

- 1) Izložba "Umreženi poremećaji" u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti;
- 2) Predavanja utjecajnih europskih stručnjaka na temu mreže, medija, tehnologije, javnog prostora, ekonomije i aktivizma, u Filodrammatici
- 3) Okrugli stol "Političke implikacije mreže" u Filodrammatici
- 4) Glazbeni program u Omladinskom kulturnom centru Palach

3.1. OPIS POJEDINIH DIJELOVA PROGRAMA

Izložba "Umreženi poremećaji"

Festivalski program započeo je otvorenjem izložbe "Umreženi poremećaji" u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti, koju je prethodno u prostoru Filodrammatice u svojem predavanju detaljnije predstavila sama kustosica, Tatiana Bazzichelli. Otvorenje izložbe održalo se u četvrtak, 23. travnja u 20 sati, a bilo ju je moguće posjetiti do 14. svibnja.

Izložba je problematizirala isprepletenost odnosa umjetnosti, haktivizma i poslovnog svijeta, povezujući radove i kolektive koji kao način poticanja kritike primjenjuju poslovnu strategiju "poremećaja". Kretanjem od pretpostavke da je svaki otpor prema sustavu u konačnici koristan kapitalističkim mehanizmima u stvaranju novih životnih stilova, proizvoda i praksi, odnosno novih

oblika tržišta i potrošača, izložba je bila zamišljena kao pokušaj traganja za novim strategijama koje nisu toliko podložne sistemskom prisvajanju.

Globalni fenomeni temeljeni na poigravanju identitetom, kao što su pokreti *Anonymous* i *Neoizam*, njima bliske prakse preuzimanja imena *Luther Blissett*, *Anna Adamolo* i *Janez Janša* kao novih oznaka osobnosti, te kolektivi kao što su *Peng!* i *Telekommunisten* koji humorističnim pristupom usvajaju ozbiljnost poslovnih organizacija u svrhu njihovog ismijavanja, bili su detaljnije predstavljeni pomoću raznomedijskih materijala. Dio izložbe bio je posvećen neobičnom umjetničkom djelovanju skupina *Suicide Club*, *Društvo kakofonista* i *Bilbord Liberation Front* iz San Franciscas, kao i ranom razdoblju festivala *Burning Man* koji se od 1990-ih održava u pustinji Black Rock u Sjevernoj Nevadi. Osvajanje vlastitih pozicija u medijskom prostoru tematiziralo se na primjeru međunarodnog kruga poštanske umjetnosti (*Mail Art*), koji se kao umjetnički pokret od 1960-ih godina temelji na principu stvaranja umjetničkih djela unutar poštanske mreže, kao i na primjeru kolektiva *Les Liens Invisibles* koji je ideju japanskog rituala samoubojstva (*seppuku*) preslikao na svijet virtualnih društvenih mreža, omogućivši korisnicima Facebooka dotad nemoguću deaktivaciju svojih profila. Leek aktivizmom i prokazivanjem sustava nadzora, korupcije i nepravde, čemu je trenutno najpoznatiji primjer slučaj američkog zviždača Edwarda Snowdena, bavili su se video radovi Laure Poitras i Trevora Paglena, te instalacija Juliana Olivera.

Otvorenju izložbe prisustvovalo je oko 150 ljudi, dok je za vrijeme trajanja izložbe Muzej posjetilo oko 600 ljudi.

Glazbeni program u OKC Palach

U četvrtak od 21 sat, nakon uvodnog predavanja Tatiane Bazzichelli u Filodrammatici i otvorenja izložbe u Muzeju moderne i suvremene umjetnosti, u Omladinskom kulturnom centru Palach održan je "Transponder party" na kojem su nastupili lokalni izvođači elektronske glazbe, okupljeni pod glazbenom etiketom *Transponder records: Notein* (Rijeka), *BLCNY* (Rijeka), *Sito i rešeto* (Volosko), *AREXX* (Rijeka) i *DJ Samo Tako* (Rijeka).

Programu, na kojem su se naši gosti iz Hrvatske i inozemstva mogli međusobno upoznati i družiti, prisustvovalo je stotinjak ljudi.

Predavanja i rasprave

Diskurzivni dio festivala održao se u prostoru Filodrammatice i sastojao se od niza predavanja utjecajnih europskih stručnjaka – koji se između ostalog bave pitanjima mreže, medija, tehnologije, javnog prostora, ekonomije i aktivizma – te okruglog stola. Predavanja i okrugli stol bili su na engleskom jeziku.

Istraživačica i kustosica Tatiana Bazzichelli održala je u četvrtak, 23. 04. u 18 sati, predavanje naziva "Networked Disruption: Rethinking Opposition in Art, Hactivism and Business" ("Umreženi poremećaji: preispitivanje otpora u umjetnosti, haktivizmu i poslovnom svijetu»), u

kojem se osvrnula na svoj dosadašnji teorijski rad, dajući ujedno time uvod u otvorenje izložbe u MMSU, čija je kustosica.

U petak, 24. 04. u 18 sati, Richard Barbrook je u predavanju "Kalifornijska ideologija, dvadeset godina poslije" ("20 Years of 'The Californian Ideology'") govorio o posljedicama članka *The Californian Ideology*, kojeg je napisao zajedno s Andyjem Cameronom 1995. godine, a koji se danas smatra pionirskom kritikom *dotcom* kapitalizma. U izlaganju se osvrnuo na povijesni trenutak kojim je članak bio inspiriran i nastojao obrazložiti zašto je važnost u njemu iznesenih argumentata još veća u umreženom društvu 21. stoljeća.

Nakon toga, u 20 sati, predavanje naziva "Interruptive Usership" održao je Stephen Wright, u kojem se bavio korisništvom kao mogućim oblikom poremećaja čiji je politički potencijal u uvijek novim mogućnostima disruptivnog djelovanja unutar postojećeg poretka.

U subotu, 25. 04. u 18 sati, u predavanju "*WikiLeaks, leak* aktivizam i transformacija medija" ("Leaking Social Change: WikiLeaks, Leak Activism and Media Transformation"), Arne Hintz govorio je o fenomenu *leak* platformi, ulozi zviždača i pitanjima demokratičnosti medija u umreženome društvu.

Nakon spomenutog predavanja u 20 sati je održan okrugli stol kojim je ujedno zaključena cijela manifestacija, a na kojem su sudionici, gosti i publika raspravljali su o političkim implikacijama mreže. Uz goste koji su na festivalu imali ulogu predavača, raspravi koju je moderirao Željko Blaće prisustvovali su, između ostalih, Dmytri Kleiner – analitičar tehnologije i medija te jedan od aktivista projekta Telekommunisten čiji je rad predstavljen na izložbi "Umreženi poremećaji" – i Radoslav Dejanović, jedan od vodećih domaćih informatičara, ekspert za slobodni softver i informatički novinar portala Monitor.hr.

Tijekom tri dana trajanja na diskurzivnom dijelu programa sveukupno je prisustvovalo dvjestotinjak ljudi različite dobi, među kojima su između ostalog bili studenti, sveučilišni profesori, kulturni radnici i novinari.

3.2. ZAKLJUČNO

Manifestacija koja se održavala od 23. do 26. travnja, po našim je procjenama privukla sveukupno oko 1000 posjetioca na tri različite vrste programskih aktivnosti. Najveći je interes publike pobudila izložba "Umreženi poremećaji", osmišljena u zajedničkoj produkciji Aksiome – instituta za suvremenu umjetnost (Ljubljana) i Drugog mora, u suradnji s nekoliko partnerskih organizacija. Nakon inicijalnog postava u ljubljanskoj galeriji Škuc, izložbu smo u okviru festivala "Moje, tvoje, naše" ugostili u Rijeci u suradnji s Muzejom moderne i suvremene umjetnosti. Otvorenju izložbe prisustvovala je i njezina kustosica Tatiana Bazzichelli, na temelju čijeg se istraživačkog rada i knjige *Networked Disruption: Rethinking Oppositions in Art, Hacktivism and the Business of Social Networking* izložba zapravo i temelji. Njezinim uvodnim predavanjem u Filodrammatici sadržaj izložbe je detaljnije predstavljen publici. Nakon što je u ožujku ove godine u Filodrammatici gostovao američki umjetnik i aktivist John Law, koji je bio uključen u neke od na izložbi predstavljenih skupina, pokreta i događaja (*Suicide Club*, *Društvo kakofonista* i *Bilbord Liberation*

Front iz San Francisca, rano razdoblje festivala *Burning Man*), publika je na ovogodišnjem festivalu mogla upoznati i Dmytrija Kleinerja, jednog od inicijatora projekta *Telekommunisten* čiji je rad također bio prezentiran na izložbi. Iako problemski ozbiljnog karaktera, duhoviti i interaktivni sadržaj izložbe bio je zanimljiv i mlađim uzrastima, pa je nekoliko grupa srednjoškolaca i studenata posjetilo Muzej uz organizirano vodstvo.

Diskurzivni dio festivala – predavanja i okrugli stol – bio je slabije posjećen u usporedbi s onim izložbenim, što je bilo očekivano i predvidljivo s obzirom na složenost tema o kojima se govorilo. Određeni dio publike ipak je izrazio zanimanje za izbor kvalitetnih izlagača čiji se utjecaj u raspravama oko političkih, ekonomskih i teorijskih pitanja mreže, aktivizma, medija i tehnologije mjeri u svjetskim razmjerima. Publika je primjerice imala priliku čuti predavanje Richarda Barbrooka na temu njegovog teksta "*The Californian Ideology*" iz 1995. godine, koji je velikom brzinom odjeknuo svijetom te vrlo brzo bio preveden i na hrvatski jezik (Arkzin, 1996.), a o kojem se među ostalim još uvijek raspravlja u okviru riječkih kulturalnih studija. S druge strane, aktualnost teme *Wikileaks*, Edwarda Snowdena i problematike nadzora građana od strane sigurnosnih službi diljem svijeta, privukla je znatan broj ljudi na izlaganje Arnea Hintza, profesora na Fakultetu novinarstva, medija i kulturalnih studija Sveučilišta u Cardiffu, koji se u svojem aktivnom istraživačkom radu najviše bavi upravo spomenutim pitanjima.

Posjećenost noćnog glazbenog programa također je bila dobra, čime je festival doprinio posjećenosti Omladinskog kulturnog centra Palach. Događaj smo organizirali u suradnji sa samim izvođačima okupljenima pod lokalnu etiketu elektroničke glazbe Transponder Records, koji su time nakon dugo vremena ponovno dobili priliku zajedno nastupati i predstaviti svoj rad publici.

Festival je i ove godine bio izrazito medijski popraćen. Novi list je – u tiskanom i virtualnom izdanju – u nekoliko navrata najavljivao program i objavio članak o događanjima na manifestaciji. Program i opis festivala najavljivani su od strane raznih lokalnih internetskih portala i radio postaja (Rijeka Klik, e-Kvarner.info, Info portal za mlade, Radio Rijeka, Radio Korzo), pri čemu je portal Moja Rijeka objavio i video prilog te osvrta na festival. Od ostalih internet portala na hrvatskoj medijskoj sceni, uz neke manje poput Whereevent.com i Mojzagreb.info, festival su s posebnim zanimanjem najavljivali portali Vizkultura i Kulturpunkt, a najava festivala objavljena je i na beogradskom SeeCult-u, portalu za kulturu jugoistočne Europe. Kulturpunktov dopisnik Bernard Koludrović objavio je svoj kritički osvrt na festival, što je na portalu Monitor.hr učinio i novinar Radoslav Dejanović.

S najavama festivala na Facebook stranici udruge Drugo more krenuli smo mjesec dana prije samog početka, postupnim objavljivanjem informacija o sadržaju i sudionicima manifestacije, a prema statističkim podacima koje nudi Facebook servis, objave su bile u znatnoj mjeri pogledavane i dijeljene. Festival "Moje, tvoje, naše" također je bio vidljiv i na Twitteru.

4. ZOOM FESTIVAL

Šesti ZOOM festival izvedbenih umjetnosti održao se od 25. do 27. rujna 2015. u jednom od najvažnijih industrijskih objekata u Rijeci - prostoru bivše tvornice Rikard Benčić, koja je na tri dana postala platforma za istraživanje vremenske i prostorne transformacije toga prostora. Program ovogodišnjeg ZOOM festivala ugostio je dvije umjetničke platforme: *Smeće: aparat (Dirt: An Apparatus / Dreck: Ein Apparat, Njemačka)* i *Institucije treba graditi (Zagreb)* u okviru kojih se dogodilo više umjetničkih izvedbi.

Plan je bio da se festival održi u prostoru Hartere, no zbog pada dijela konstrukcije u velikoj hali Hartere tjedan dana prije održavanja festivala Zoom, prostor Hartere je zatvoren za javna događanja iz sigurnosnih razloga. To nas je dovelo u vrlo problematičnu situaciju zbog toga što je većina radova bila konceptualno postavljena upravo za prostor Hartere, a i promocija je bila koncentrirana na prostor Hartere. No, zahvaljujući izvrsnoj suradnji s umjetnicima koji su svoje radove prilagodili za novi prostor, naporima tehničara i svih uključenih u produkcijske zadatke festival je odlično sjeo u prostor Benčića.

Program ovogodišnjeg ZOOM festivala bio je sastavljen od slijedećih izvedbenih i diskurzivnih programa:

Smeće: aparat:

1. Sound of [fæktəri] (cobratheater.cobra)
2. Izvirući tragovi (Simone Aughterlony & Michael Günzburger)
3. Špil prašine (Bettina Vismann)
4. DIRT Menue (Thorsten Eibeler)
5. Lisice (Liz Rosenfeld)+Hacklander \ Hatam
6. Razgovori o Smeću (Felicity Colman, Diana Coole i Rosie Cox)

Institucije treba graditi

1. Dolazak umjetnika u tvornicu, postavljanje scene i filmskog seta, sastanak umjetnika, postavljanje filmske i kazališne rasvjete, početak snimanja
2. Kino u tvornici + snimanje radnica
3. Koncert 1 – Transponder
4. Mapiranje prostora i zvuka
5. Snimanje Rukorada – BADco. + Transponder
6. Nebojša Zelić – predavanje – Institucije treba graditi
7. Crvena zima – Jeremić/Redle – projekcija filma
8. Crno tržište – razmjena institucionalnih vizija i znanja
9. Performans „Muzak“ - Nataša Antulov i Nebojša Zelić
10. BADco.: 1 Poor & One 0 – predstava
11. Slaven Tolj – performans
12. Koncert 2 – Transponder

4.1. OPIS POJEDINIH DIJELOVA PROGRAMA

4.1.1. Smeće: aparat

Dreck: Ein Aparat njemačke umjetnice **Stefanie Wenner** osmišljen je kao okupljanje umjetničkih radova koji za svoje središnje mjesto propituju značenje prljavštine odnosno svega onoga što je upisano pod njenim slojevima.

Mreža njemačkih umjetnika **cobratheater.cobra** u svojoj audio-šetnji, naslovljenoj *Sound of Factory*, zvukovnim zapisom provodi posjetitelje kroz prostore ispred i unutar tvornice. Kroz navigiranu šetnju i audio asocijacije koje se u slušalicama emitiraju posjetiteljima, oni postaju aktivni šetači i promatrači, a tvornica postaje mjesto susreta njenih novih posjetitelja i njene opipljivo nataložene prošlosti. Poput nekadašnjih radnika oni prate stope jedni drugih, a rad ovdje postaje osluškiivanje, mirisanje i fizičko opipavanje prostora: "U njezinoj prljavštini nalaze se tragovi zvukova, radnika i znoja – medij koji su tvornički procesi arhivirali u obliku zvukova i jeke. Brujanje, tonovi i lom u slojevima, ogrebotine i priče". Posjetitelji postaju graditelji zaboravljenog i izgubljenog čija je zadaća kroz povratak razrušenom sačuvati novi sloj sjećanja.

Performans *Izvirući tragovi* u izvedbi **Simone Aughterlony** i **Michaela Günzburgera**, propituje koegzistenciju prljavštine i tjelesnosti, odnosno njihove međusobne ovisnosti. Umjesto pritiskom na okidač fotoaparata, dvanaest posloženih fotografskih papira kroz pokret postaje podloga na kojem ljudsko tijelo ostavlja svoj trag: izvođačica dvaput nanosi sloj vazelina na svoju kožu te ostavlja nevidljive tragove svojih pokreta. Oni ostaju nevidljivi sve dok po njima drugi izvođač ne pospe sloj prašine. Tom gestom njena akcija dobiva svoju punu vidljivu formu, a prašina ovdje postaje medij prisutnosti izvođačice. Paljenjem jednog od papira na kojem je tek upisan trag, stvaranjem pepela i njegovim usitnjavanjem, započinje novi ciklus obilježavanja pokreta, ovoga puta istim tim pepelom. Za razliku od fotografije ovdje se ne radi o estetiziranom portretu koji je zaustavljen u vremenu. Koža koja ostavlja nevidljivi trag te krv izvođačice koja se prelijeva preko slojeva prašine i pepela, stvaraju organsku, neprestano fluktuirajuću sliku koja mijenja svoju formu svakim novim pokretom i svakim slojem prašine.

Bettina Vissman se pak u svojem interaktivnom performansu *Deck of Dusts*, poigrava formom tarota. Dakako, ovdje se ne radi o proricanju sudbine iz karata, već formi poigravanja konstelacijama nasumce izvučenih karata na kojima su ispisani citati iz novinskih isječaka, reklama, znanstvenih studija koji na bilo koji način tematiziraju prašinu i prljavštinu. Svako novo odabiranje karata i svaka nova kombinacija, stvara nove podudarne konstelacije. Kako mi u "gatanju" i sama pokazuje, na crtežu mikroskopskog prikaza čestice prašine, prašina predstavlja fenomen između vidljivog i nevidljivog na taj način što se kroz nju lomi svjetlost. Svaka nova kombinacija karata predstavlja novu perspektivu neizbježnosti susreta s onim nevidljivim. Čišćenje, tjeranje prašine u sferu nevidljivoga stoga je nemoguće.

Lisice – Liz Rosenfeld + Hacklander \ Hatam je video rad nastao kroz šest tjedana aktivnosti platforme *Smeće* u Berlinu nešto ranije ove godine. Autorica zamišlja scenarij u budućnosti u kojem smo suočeni s energetsom krizom a ljudi su prihvatili činjenicu da su lisice jedini sisavci na planetu sa sposobnošću reprodukcije. Seksualnost je jedini način na koji možemo stvoriti svakodnevno potrebnu energiju i mi imamo obvezu svoju seksualnu energiju usmjeriti na

neprokreativno preživljavanje ljudskog roda. Liz rosenfeld kroz svoj rad propituje ljudsku potrebu za djelovanjem. Lizin rad bio je popraćen audio uratkom glazbenog dvojca Hacklander \ Hatam, produciranim u potpunosti pomoću modularnog sintisajzera Buchla 200e na EMS-u u Stockholmu, u kolovozu 2015. godine. Komad je komponiran u Berlinu posebno za "Lisice" i platformu Smeće na Zoom festivalu.

Razgovori o Smeću (**Felicity Colman, Diana Coole i Rosie Cox**) zvučni su zapisi nastali kroz realizaciju platforme *Smeće* u Berlinu te su prezentirani na Zoomu u obliku audio predavanja. Povjesničari umjetnosti, filozofi, znanstvenici i medijski umjetnici bave se u razgovorima pitanjima novog materijalizma, otpada, umjetnosti.

Uz programe koji su se paralelno odvijali, **Thorsten Eibeler** (Showcase Beat le Mot) je kroz čin performativnog kuhanja u izvedbenom prostoru pripremio i svim posjetiteljima jednostavan obrok - *DIRT Menue*.

Svim navedenim projektima u projektu Stefanie Wenner zajednički je povratak i propitivanje prljavštine. Projekt cijelu ideju uvelike temelji na teoriji feminističke teoretičarke **Karen Barad** koji se suprotstavlja cjelokupnoj dualističkoj tradiciji zapadnjačke misli te poimanju subjekta kao aktivne, a objekta kao pasivne instance. Nasuprot tome, objekt tj. materija sama u sebi i po sebi sadrži akciju. Jedino je po njoj akcija i moguća. Ako je zadaća kazališta da bude obrazovno, *Smeće* shvaća to kao izazov stvaranju boljih prikaza stvarnosti, a time i ostvarivanju bolje stvarnosti.

4.1.2. Institucije treba graditi

Druga umjetnička platforma predstavljena na Zoomu, "Institucije treba graditi", hibrid je žive izvedbe, filmskog seta i privremenog nastanjivanja prostora napuštenih tvornica ili nedovršenih javnih zgrada koji okuplja umjetnike, aktiviste i zagovarače novih institucionalnih kulturnih modela, potencijalne korisnike, filmske statiste i gledatelje. Tijekom jednodnevnog strukturiranog događaja u formi 8 sati rada, 8 sati obrazovanja i 8 sati spavanja – izvedeno je 24-satno kampiranje s javnim izvedbama, predavanjima, diskusijama i snimanjem filma.

Niz događaja pod nazivom "Institucije treba graditi" iniciran je od izvedbenog kolektiva BADco. koji u pojedinim gradovima organiziraju privremenu platformu umjetnika i stručnjaka uključenih u upravljanje, kuriranje i promišljanje modela umjetničkih organizacija, kolektiva i institucija. Projekt je započet proljetos u Bergenu (Norveška) u suradnji s lokalnim umjetnicima, a njegovo drugo izdanje dogodilo se u Rijeci s 26. 9. na 27. 9. 2015 godine.

Umjetnici i predavači koje je BADco. Tokom ZOOM festivala pozvao na sudjelovanje u riječkom događanju su Nataša Antulov, Slaven Tolj, Nebojša Zelić, te glazbenici okupljeni u riječku etiketu Transponder records.

Tijekom 24 sata u prostorima napuštene tvornice Rikard Benčić, BADco. je zajedno s lokalnim umjetnicima, aktivistima, filmskim statistima i gledateljima kroz inscenacije, predavanja i

razgovore, pokušao otvoriti niz aktualnih problema koji na različite načine uvezuju umjetničku proizvodnju, rad, gledanje i vrijeme za odmor.

Umjetnički okvir za ovaj jednodnevni projekt je kazališna i koreografska rekonstrukcija koja se vraća na mjesto prvog filma ikad snimljenog *Workers Leaving The Lumiere Factory in Lyon*, braće Lumière – na tvornička vrata. Prve pokretne slike pokazuju radnike koji izlaze iz tvornice, a taj pomak radne snage - iz tvorničkog rada u svijet filma – predstavlja ishodište vrlo problematičnog odnosa filma i prikazivanja rada. Film braće Lumière bio je i predloškom predstave *1 siromašan i jedna 0* skupine BADco.

Drugi dan festivala Zoom započeo je u 10 sati ujutro dolaskom umjetnika u nekadašnju tvornicu Rikard Benčić, gdje su postavljati scenu, razvrstavati scenografiju i namještati filmsku i kazališnu rasvjetu. Nakon kino-projekcije i probe, u podne se snimao izlazak radnica iz tvornice, dok je poslije glazbenog predaha uz Transponder Records uslijedilo mapiranje prostora i predstavljanje segmenta nastalog kombinacijom uporabe softvera MAX/MSP i zvučnih efekata.

Poslijepodnevne projekcije kadrova različitih tipova radnih prostora bile su – unutar samog prostora tvornice – uživo popraćene glazbenim improvizacijama, nakon čega je uslijedilo predavanje filozofa Nebojše Zelića i "Blackmarket" razmjena – grupni razgovori i razmjena znanja o funkcioniranju kulturnih institucija danas, a u kojoj su sudjelovali kulturni radnici iz Rijeke i Zagreba.

U 20 sati izveden je performans autora **Nataše Antulov i Nebojše Zelića** *Muzak*. Muzak je nastao na predlošku kratke priče David Foster Wallace-a pod naslovom *Brief Interviews with Hideous Man*. Nataša Antulov i Nebojša Zelić također progovaraju o odnosima moći i nemoći u svijetu rada. Već i minijturna scenografija dvaju drvenih čovječuljaka, postavljenih u kutu jednog od zapuštenih ureda tvornice Benčić, u kojoj jedan od njih stoji uspravno a drugi je srušen, jasno je govorila o poziciji protagonista i antagonista čijom se pozicijom Antulov poigravala. Za razliku od drvenog protagonista srušenog na podu, Protagonist (Zelić) u uspravnoj poziciji progovara kroz vizuru svojeg oca (nekada zaposlenog u raskošnom toaletu u kojem je na fini način služio finoj gospodi), dok je antagonist naznačen tek slovima na komadu papira u pozadini sobe. Gradeći izvedbu na koncepciji Glitcha (koju je Antulov načela u svojem prethodnom projektu *ShSh*), odnosno kratkim rezovima unutar govornog niza te repetitivnošću, ponavljanjem minimalističkih gesti izvođača, osim pozicijama protagonista i antagonista, poigrava se i tjeskobom potlačenosti i njene (ne)jasne artikulacije.

BADco. je u 21 sat izveo predstavu *1 siromašan i jedna 0*. U predstavi se autori vraćaju na prizorište prvog filma – Izlazak radnika iz tvornice Lumière – na tvornička vrata. Prve snimljene pokretne slike prikazuju radnike kako napuštaju radno mjesto. Prelazak radništva iz mjesta industrijskog rada u svijet filma: tu započinje problematičan odnos filma i prikazivanja rada. Od svojih početaka film teži izostavljati iz kadra manualni rad, fokusirajući se na atomizirane priče pojedinih radnika nakon što napuste svoje radno mjesto: njihove romanse, njihove prijestupe, njihove sudbine u vrtlogu svjetskih događanja. Film počinje kada rad skonča. Polazeći od tih prvih pokretnih slika *1 siromašan i jedna 0* preispituje različite načine napuštanja rada. Što se događa kada nas savlada umor? Kada se iscrpi naš rad? Što dolazi nakon rada? – Još više rada? Što se događa kada rada ponestane, kada se tvornica zatvori, radnici uđu u štrajk ili postanu nezaposleni? Koje su poveznice između povijesti suvremenog plesa i povijesti

postindustrijalizacije? 1 siromašan i jedna 0 je predstava iz dva sloja: dok izvođači pred publikom izlažu različite načine rasapa subjekta rada, publika biva uvučena u proces preobrazbe: iz popularnog medija kina u politički teatar populizma. Teatar iscrpljen u pokretnim slikama, slike iscrpljene u teatru pokreta. Perspektiva se mijenja.

Prije odlaska na spavanje u tvornici, večer je zaključena uz performans umjetnika **Slavena Tolja** te glazbeni nastup riječkog Transponder Recordsa. **Transponder records** je riječki glazbeni label za promociju elektronske glazbe osnovan 2006. godine, koji stvara prostor za fuziju i istraživanja s ishodištem u suvremenoj elektronskoj glazbi. Poznavanjem i njegovanjem glazbene povijesti elektronike, glazbenih varijacija i pravaca, Transponder records promovira glazbu i njeno zasluženno mjesto u prostoru i vremenu.

4.3. ZAKLJUČAK

Procjenjujemo da je ovogodišnji ZOOM Festival privukao oko 300 posjetitelja te više predstavnika riječkih kulturnih institucija kao što su HNK Rijeka, Odjela za kulturu Grada Rijeke, Muzeja moderne i suvremene umjetnosti., itd. No, primijetili smo jednu zanimljivu značajku, a ta je da je drugi dan programa bio nešto bolje posjećen od prvog i da se riječka publika lakše poistovjećuje i u većem broju posjećuje program koji im je geografski i/ili estetski bliži, od onog koji se trenutno smatra aktualnim i suvremenim u vibrantnim europskim kulturnim središtima poput primjerice Berlina.

Medijski pokrovitelji festivala bili su Novi List, Kulturpunkt, H-Alter, Moja Rijeka, ali program festivala je popraćen kroz više lokalnih i nacionalnih medija pa su tako informacije o festivalu objavljene na portalima: Moja Rijeka, Rijeka Klik, Liburnija.com, Rijeka.hr, Istra Online, Kulturistra, Teklić, Culturenet, Kulturpunkt, H-Alter, u tiskovinama: Novi list, te na radiu: Radio Rijeka, Soundset Trsat, Radio Korzo. Festival je promoviran i na društvenim mrežama poput Facebooka i Twittera, na Facebook i Twitter stranici Drugog mora, ali i zasebnoj Facebook stranici ZOOM festivala.

5. OSTALO: SURADNJE I RAD NA PLATFORMAMA BALCAN CONTEMPORARY, MASTERS & SERVERS, CORNERS

5.1. Noć performansa u Rijeci u sklopu festivala Perforacije u suradnji s udrugom Domino

Noć performansa je site-specific događaj u okviru kojeg Perforacije pozivaju umjetnike da predstave instalacije, eksperimente sa svjetlom/zvukom/pokretom, različite prostorne intervencije, modele participacije s publikom, itd. Cilj je Noći performansa omogućiti nove izvedbe koje odražavaju specifičan pristup odabranih umjetnika, ali i ostvariti nove perspektive kroz istraživanje i refleksiju u odnosu na njihovu vlastitu praksu. Cijeni se inovacija forme, ideja i estetike.

Ulaz na Noć performansa je tradicionalno bio besplatan za posjetitelje koji su 13. lipnja 2015. godine od 22 sata imali priliku doživjeti niz performansa nakon kojih je uslijedio koncert. Umjetnici tijekom Noći propitivali su teme poput empatije, politike, ekonomskog statusa umjetnika i odnosa spram krajolika u kontekstu domovine.

Događaj je osmišljen u sklopu Perforacija, festivala izvedbenih umjetnosti koji u svojem programu povezuje alternativne oblike kazališta, plesa i performansa te je u 2015. svoju sezonu otvorio izvedbama u Dubrovniku, Zagrebu i Rijeci. Svoje radove u Rijeci predstavili su umjetnici Siniša Labrović, Tajči Čekada, Tamara Bilankov i Josipa Bubaš, te riječki psihodelični rock bend Lost Lucid.

5.2. Urbanistička početnica – STANOVANJE / RIJEKA

Urbanistička početnica je platforma za edukaciju javnosti o organizaciji prostora. Edukacija u okviru Urbanističke početnice odvija se kroz interaktivne formate poput radionica, razgovora i igara. Cilj djelovanja Urbanističke početnice je prijenos znanja o socijalnim, ekonomskim, ekološkim, estetskim i etičkim implikacijama organizacije životnog prostora, te osnaživanje građana za sudjelovanje u procesima organizacije prostora. Fokus djelovanja je na edukaciji ne-stručne javnosti, tj. one javnosti koja svakodnevno koristi prostor ali se profesionalno ne bavi njegovom organizacijom i planiranjem. U suradnji s Muzejom moderne i suvremene umjetnosti Rijeka, Platformom 9,81 i Art radionicom Lazareti, 2. i 3. srpnja 2015. godine organizirali smo dvodnevni program koji je uključivao razgovor na temu stanovanja, predstavljanje projekta Kwartovsko solarno mapiranje i izložbu *Ako neće Muzej brdu, hoće brdo Muzeju – ako neće brdo Muzeju, hoće Muzej brdu*.

5.2.1. Razgovor “Kako stanujemo”

Datum: 2.7.2015.

Mjesto: Mali salon (Korzo 24)

Socijalna stanogradnja, kriteriji i postupci dodjeljivanja, planovi za budućnost

Sudionici: Iva Marčetić, arhitektica (*Pravo na grad*); Idis Turato, arhitekt; Vladimir Benac, (Odjel gradske uprave za gospodarenje imovinom, Grad Rijeka)
Moderatori: Dinko Peračić i Miranda Veljačić (Platforma 9,81)

5.2.2. Predstavljanje projekta Kvartovsko solarno mapiranje i otvorene konzultacije s građanima

Datum: 3.7.2015.

Mjesto: Filodrammatica (Korzo 28)

Sudionici: Daniel Rodik (*Društvo za oblikovanje održivog razvoja*), Antun Sevšek (*Platforma 9,81, Operacija grad*)

5.2.3 Izložba: Ako neće Muzej brdu, hoće brdo Muzeju = Ako neće brdo Muzeju, hoće Muzej brdu

Datum: 3. – 10. 7. 2015.

Mjesto: Branimira Markovića 1, stan br. 8

U sklopu programa *Urbanističke početnice* izbor umjetničkih djela iz zbirke MMSU bio je postavljen u gradskom stanu u kvartu Rujevica kako bi zbirku koja pripada građanima približili zajednici te osvijestili nedostatak javnih sadržaja u perifernim kvartovima grada.

Na izložbi *Ako neće Muzej brdu, hoće brdo Muzeju – ako neće brdo Muzeju, hoće Muzej brdu* predstavljena su djela umjetnika koji su stvaralački i životno povezani s ovim podnebljem: Ivo Kalina, Romolo Venucci, Maria Arnold, Petar Omčikus, Kamilo Ružička, Hinko Gudac, Mirko Uzorinac, Vladimir Pavković, Vladimir Udatni, Giuseppe Moretti Zajc, Carlo Ostrogovich, Slavko Grčko, Zlatko Kutnjak, Igor Eškinja, Tanja Dabo, Marcus Doyle, Damir Krizmanić, David Maljković, Vladimir Gudac i Damir Stojnić.

5.3. Razgovor o novom umjetničkom projektu Milijane Babić

Riječka umjetnica Milijana Babić, koja je zajedno sa švedskom umjetnicom Idom Hansson u lipnju 2015. godine primila nagradu Grada Rijeke Ivo Kalina za najbolju likovnu izložbu na području suvremene umjetnosti u periodu 2013. i 2014. godine, razgovarala je u petak 27. studenog u Omladinskom kulturnom centru Palach s Nebojšom Zelićem o svojem novom istraživačko-umjetničkom projektu.

Recentni rad Milijane Babić zasniva na performativnoj umjetničkoj praksi i potom se u formi umjetničke dokumentacije prezentira u muzejsko-galerijskom kontekstu, često se razvijajući u smjeru konceptualno specifičnih dugotrajnih akcija u javnom prostoru. Polazišna točka njezinog rada je vlastita pozicija žene i umjetnice, koju propituje u svojem neposrednom okruženju.

Milijana Babić diplomirala je likovnu umjetnost na Tehnološkom institutu u Durbanu (Južnoafrička Republika) i magistrirala na Akademiji za likovnu umjetnost i dizajn u Ljubljani. Dugogodišnja je suradnica festivala Mesto žensk u Ljubljani. Od 2007.-2014. surađuje sa Akademijom primijenjenih umjetnosti u Rijeci. Članica je udruženja umjetnika Delta 5 i SIZ u Rijeci. Izlagala je na brojnim izložbama u zemlji i inozemstvu.

5.4. Balcan Can Contemporary

U 2015. godini u okviru platforme Balcan Can Contemporary održane su slijedeće aktivnosti: gostovanje predstave *Rušenje Eiffelovog tornja* u Rijeci, deseti po redu Akto festival suvremene umjetnosti u Bitoli (Makedonija), dvodnevne radionice rada s publikom u izvedbenim umjetnostima i performansi inicijative DNO u Zagrebu, gostovanje predstave *Nije to crvena, to je krv* u Užicu (Srbija), gostovanje predstave *ZRAKA! – Something's In The Air* u Mostaru (BiH), gostovanje predstave *Rat u doba ljubavi* u Beogradu i gostovanje predstave *Nečastive* u Skoplju. Također, ZOOM Festival izvedbenih umjetnosti proveden je u okviru navedene platforme.

21. siječnja 2015. godine u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku gostovala je predstava *Rušenje Eiffelovog tornja* kosovskog umjetnika Jetona Neziraja, koja tematizira vjerski fanatizam na Kosovu, ali i globalno. Događaj je organiziran u suradnji Drugog mora s kosovskom organizacijom Qendra Multimedia i HNK Ivana pl. Zajca.

Jeton Neziraj, jedan od najprovokativnijih umjetnika s Kosova, svojim komadima je u više navrata uznemiravao duhove u svojoj domovini, najmlađoj državi na Balkanu. On je dramski pisac te kontroverzni bivši umjetnički ravnatelj Narodnog kazališta Kosova, poznat i po dinamičnom dijalogu kojeg uspostavlja sa srpskim piscem Sašom Ilićem po pitanju mogućnosti suživota Srba i Albanaca, kao i s Borkom Pavićević, osnivačicom legendarnog beogradskog Centra za kulturnu dekontaminaciju.

Rušenje Eiffelovog tornja je tragikomedija iz 2010. koja se odnosi na vjerski fundamentalizam, terorizam i njegove posljedice u svijetu. Radnju predstave nosi deset likova koji se kreću kroz vrijeme i prostor – od suvremenog Pariza preko Otomanskog carstva, Balkana, sve do Pakistana. U predstavi su prisutne reference na vjerski ekstremizam, kao što je aluzija o napadima 11. rujna ili kratki dijalog o izjavi bivšeg predsjednika Irana, Mahmuda Ahmadinedžada o brisanju Izraela s karte – “Da to nije Francuska?”, zapita se jedan od dvojice terorista u predstavi. Većina paralelnih priča bavi se velom, simbolom putem kojega se odvija prepoznavanje islamskog svijeta, a toj temi pristupa iz perspektive žena, iz perspektive islamskih fundamentalista, ali i lika koji inzistira na uklanjanju feredža u Parizu. Tako feredža postaje glavni motiv putem kojega razumijemo dramu drugog.

5.5. CORNERS

CORNERS je interkulturalna platforma umjetnika koju oblikuje i pokreće partnerstvo kulturnih organizacija na rubovima Europe. Od 2011. godine više od 50 umjetnika i istraživača, od kojih je devetero iz Hrvatske, susrelo se i surađivalo je kroz ovu platformu, a koordiniralo ih je više od 30 kulturnih organizacija i institucija partnera. Izložba *Put Yourself in My Place* Milijane Babić i Ide Hansson, koju je Drugo more u 2014. godini koproduciralo kroz platformu CORNERS, dobila je u lipnju 2015. godine nagradu Grada Rijeke *Ivo Kalina* za najbolju likovnu izložbu na području suvremene umjetnosti u periodu 2013. i 2014. godine.

Od 2. do 10. srpnja 2015. godine, Drugo more je ugostilo četiri umjetnika uključena u platformu CORNERS – Gianfranca Mirizzija (Rijeka), Miha Horvata (Maribor), Riccarda Spagnuloa (Bari) i Simona Farida (London) – koji zajedno surađuju na produkciji projekta “Games”, istražujući vrste igara koje ljudi igraju, često sami, u urbanim sredinama. Svojim radom nastoje razviti konvencije igranja u taktike aktiviranja različitih javnih prostora i njihovih korisnika, povezivanjem s mjestom i prilagođavanjem različitim pravilim igre na različitim mjestima.

5.6. Masters&Servers

Masters&Servers je projekt koji okuplja pet europskih organizacija koje se bave suvremenom i medijskom umjetnošću. U fokusu istraživanja projekta je umrežena kultura u post-digitalnom dobu. U sklopu projekta tijekom 2015. godine produciran je rad *Hologram – Vizualizacija podataka* u koprodukciji sa zagrebačkom udrugom Radiona i održao se jednodnevni međunarodni program 6PM YOUR LOCAL TIME (6PM YLT) u kojem je sudjelovalo i Drugo more kao organizator riječkog dijela programa.

Projekt *Hologram – Vizualizacija podataka* bavi se vizualizacijom interneta u prostoru kroz trodimenzionalnu sliku tj. putem holograma, te prikazuje strukturu kompletne mreže. Rad je vizualizacija podataka u prostoru kroz hologramsku instalaciju koja dobiva podatke u realnom vremenu, te na taj način prati i konceptualizira putanju informacija. Rad nastaje u koprodukciji sa zagrebačkom udrugom Radiona i u odmakloj je fazi produkcije, a premijerno će biti predstavljen početkom veljače u Rijeci.

U okviru suradničkog projekta Masters & Servers, partnerska organizacija Link Art Center iz Brescie organizirala je umreženi jednodnevni suvremeno-umjetnički događaj koji se 22. srpnja 2015. godine istovremeno odvijao na različitim lokacijama diljem Europe, koordiniran iz jednog središta i dokumentiran putem web aplikacije. Kao dio navedenog događaja, Drugo more je u Rijeci ugostilo likovnog umjetnika Igora Eškinju koji je u razgovoru s Krešimirom Purgarom u Filodrammatici predstavio svoj dugogodišnji rad.

6. FINANCIJSKI IZVJEŠTAJ

Prihodi

Donator	Iznos
Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva	357200
Ministarstvo kulture, sufinanciranje EU programa	99000
Ministarstvo kulture, sufinanciranje programa	290000
Grad Rijeka, sufinanciranje EU programa	40000
Grad Rijeka, sufinanciranje programa	135000
Vlada Republike Hrvatske	251344
Primorsko-goranska županija	4000
Goethe Institut Hrvatska	30538
Zaklada Kulturanova, BCC	220000
Zaklada Kulturanova	103500
Europska komisija, Creative Europe	292623
Ukupno	1823205

Rashodi

Program	Iznos
Redovno funkcioniranje (plaće, uredski troškovi, režije...)	540823
Galerija DM	97929
Refleks	40021
Zoom	197901
Moje, tvoje, naše	153299
BCC program	205295
Umjetničke produkcije	54969
Master&Servers	53845
Corners	172706

Ukupno	1516788
---------------	----------------

Sredstva Vlade RH i Europske komisije (višegodišnje potpore) prenešena u 2016. godinu: 291712 kn.

Neurošena sredstva Zaklade Kulturanova: 14705 kn (vraćeno u 2016. godini)